

Kyberbezpečnost

Praktické příklady pro ochranu před hrozbou útoku

**Odborný seminář v rámci projektu
„Realizace SMART Česko v praxi obcí a měst“
(SMART ČESKO)**

Nesuchyně 27.- 28.4.2023

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ V pondělí 14.3.2022 ve večerních hodinách bylo detekováno správcem ICT úřadu nestandardní výkonové zatížení jednoho z poštovních serverů.
- ▶ V průběhu noční analýzy stavu a provádění bezpečnostních opatření byla zjištěna nedostupnost dvou serverů úřadu využívaných k testovacím účelům.
- ▶ U dvou poštovních serverů byla zjištěna ztráta mailové komunikace od 10:00 hodin ráno dne 14.3.2022.
- ▶ Pokračující diagnostikou bylo zjištěno, že se jedná o šifrovací útok.

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ V úterý 15.3.2022 v 7:30 byly na základě rozhodnutí vedoucího Odboru informatiky a manažera kybernetické bezpečnosti vypnuty síťové aktivní prvky - úřad přestal poskytovat služby.
- ▶ Všichni vedoucí odborů a členové zastupitelstva byli prostřednictvím nástrojů WhatsApp či SMS informováni o nastalé situaci a o zákazu zapnout či vypnout PC a služební notebooky.
- ▶ Protože při útoku byl využit nástroj BitLocker, nativní součást operačního systému MS Windows, tak uživatelé neměli „vůbec sahat na počítač“, aby se zamezilo další eskalaci problému.

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ Bezpečnostní incident byl nahlášen na:
  - ▶ Policii České republiky
  - ▶ NÚKIB - Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost
  - ▶ ÚOOÚ - Úřad pro ochranu osobních údajů
  - ▶ Řediteli Odboru bezpečnosti Magistrátu hlavního města Prahy
- ▶ Na Policii ČR bylo starostkou Prahy 5 podáno trestní oznámení na neznámého pachatele.
- ▶ Byl sestaven expertní tým, složený z pracovníků úřadu, pracovníků outsourcingové společnosti a externích specialistů se zkušenostmi s touto problematikou.

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ Webový server Prahy 5 nebyl útokem dotčen, takže na něm byly sdělovány aktuální informace občanům.
- ▶ Telefonní ústředna úřadu nebyla v provozu, takže pro příchozí hovory byla operátorem nastavena omluvná informace s odkazem na web Prahy 5.
- ▶ Vedoucím odborů byly poskytnuty služební mobilní telefony a informace o kontaktech byly doplněny na web Prahy 5.
- ▶ Následně byly na webu uvedeny služby, které byl úřad i přes nepříznivou situaci schopen poskytovat.

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ Expertní tým zahájil svou činnost a každý člen byl za něco zodpovědný
  - ▶ Řízení obnovy systémů a koordinace rekonstrukčních prací
  - ▶ Kontrola komponent ICT infrastruktury (servery, zálohování, Firewally, ...)
  - ▶ Zkopírování dat a serverů na zapůjčené datové úložiště
  - ▶ Kopírování a předání dat Policii ČR a NÚKIB
  - ▶ Kontrola stanic a serverů zapůjčeným nástrojem Bitdefender
  - ▶ Jednání s dodavateli provozovaných IS a koordinace jejich činností
  - ▶ Komunikace s vedením MČ, vedoucími odborů a tiskem
  - ▶ Projektové řízení - vedení jednání a dohled nad plněním úkolů
  - ▶ Nastavování bezpečnostních opatření a analýzy rizik
  - ▶ Ověřování možného zneužití identit a kontrola přístupů do registrů a bank
- ▶ Jednání se konaly i dvakrát denně.

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ Pro odstraňování následků incidentu byly zapůjčeny technologie
  - ▶ Bitdefender - pro kontrolu stanic a serverů na výskyt škodlivého kódu.
  - ▶ Fidelis - pro detekci a ochranu před další exfiltrací ICT prostředí.
- ▶ Pronajato bylo datové úložiště (na 3 měsíce).
- ▶ Zakoupeno bylo 100 licencí Forticlient VPN - pro dvoufaktorové ověřování uživatelů pro vzdálený přístup (členů ZMČ a VO).

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ **V průběhu řešení následků incidentu bylo potřeba zajistit:**
  - ▶ Přístup do IS Datové schránky
  - ▶ Výdej hotových OP a CD
  - ▶ Zaplatit včas DPH
  - ▶ Zapsat do matriky děti do tří dnů od jejich narození
  - ▶ Pravidelně poskytovat informaci občanům (web, sociální sítě, ...)
  - ▶ Konání jednání Rady MČ byt' s menším komfortem
  - ▶ Hodně asertivity a pochopení pro požadavky občanů

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ **Pro obnovu systémů** byl použit DRP - Plánu obnovy po havárii, který byl zpracován půl roku před incidentem
- ▶ Úřad neměl zpracován **Plán kontinuity činností**, popisující činnosti, které je potřeba zajistit při výpadku fungování úřadu
- ▶ Před vstupem uživatelů do obnoveného prostředí museli všichni podepsat velmi striktní pravidla pro práci s ICT
- ▶ **Byl zamezen přístup na Internet** a byly povolovány pouze nezbytné domény schvalované manažerem kybernetické bezpečnosti, uvedené na „whitelistu“
- ▶ Bylo nasazeno **dvoufaktorové ověřování** uživatelů, kteří přistupují vzdáleně, ale jen ze služebních notebooků

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ **A jak to vše dopadlo?**
  - ▶ Úřad 9 pracovních dnů neposkytoval služby v plném rozsahu
  - ▶ Nepřišli jsme o žádná data v na serverech, v databázích ani v zálohách
  - ▶ Došlo k zašifrován cca 40 PC, které se nepodařilo odšifrovat
  - ▶ Systémy a databáze byly obnoveny na původním, ale vyčištěném prostředí
  - ▶ Zakázal se vzdálený přístup k mailům přes OWA (Outlook Web Access)

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

- ▶ Přestože vyčištěné původní prostředí se tváří, že je v pořádku, tak se v současné době staví čisté ICT prostředí tzv. „na zelené louce“.
- ▶ Bez souvislosti s tímto incidentem byl v únoru 2022 připraven podnět k realizaci projektu **„Zvýšení kybernetické bezpečnosti Úřadu městské části Praha 5 a právních subjektů zřizovaných a založených městskou částí“**, na nějž MČ Praha 5 podal žádost o dotaci z IROP 2021 - 2027 a čekáme na vydání právního aktu.

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

Co to přineslo?

- ▶ Díky tomuto incidentu si všichni zastupitelé MČ a zaměstnanci ÚMČ Praha 5 uvědomili, jak jsou takovéto situace nebezpečné a že je potřeba se při využívání ICT technologií chovat zodpovědně.
- ▶ Kybernetické bezpečnosti je věnována podstatně větší pozornost, nežli tomu bylo v minulosti.
- ▶ Je dbáno na vzdělávání uživatelů ICT ÚMČ Praha 5 v oblasti kybernetické bezpečnosti

Informace o bezpečnostním incidentu na ÚMČ Praha 5

Vytvořená vnitřní legislativa:

- ▶ Směrnice č. 1/2022 Politika bezpečnosti informací Úřadu městské části Praha 5.
- ▶ Závazná pravidla práce s ICT pro pracovníky ÚMČ a pro zastupitele MČ.
- ▶ Nařízení č. 7/2022 Politika organizačních a technických opatření kybernetické bezpečnosti ÚMČ Praha 5.
- ▶ Základní povinnosti uživatele informačních a komunikačních systémů MČ Praha 5 v oblasti informační bezpečnosti (jsou součástí vstupního vzdělávání).

Praktické příklady pro ochranu před hrozbou útoku

Vzdělávání a testování znalostí?

- ▶ Jsou využívány bezplatné kurzy na vzdělávacím portálu NÚKIB - <https://osveta.nukib.cz>

NÚKIB

Národní úřad
pro kybernetickou
a informační
bezpečnost

<https://osveta.nukib.cz/dk-22-24>

Praktické příklady pro ochranu před hrozbou útoku

Co minimálně zajistit dle zákona 181/2014 Sb. o
kybernetické bezpečnosti:

- ▶ Zpracovat vnitřní bezpečnostní legislativu a minimum bezpečnostních opatření.
- ▶ Veškerá dokumentace musí existovat i v listinné formě.
- ▶ Mít definované služby, které je nezbytné i v krizových situacích zajistit (plnění zákonných povinností, ... platby DPH, DS apod.).
- ▶ Mít popsanou a dokumentovanou informační a komunikační infrastrukturu.
- ▶ Mít vytvořenou komunikační matici kontaktů na servisní organizace, techniky, externí správce apod.

Praktické příklady pro ochranu před hrozbou útoku

Jaké technické činnosti je potřeba pravidelně zajistit:

- ▶ Řádné fungování antivirových programů.
- ▶ Instalovat opravné záplaty operačních systémů PC a serverů.
- ▶ Instalovat upgrady provozovaných IS.
- ▶ Vyhodnocovat hlášení (logy).
- ▶ Provádět pravidelné zálohy dat do jiné geograficky a infrastrukturně oddělené lokality.
- ▶ Rozdělit (segmentovat) datovou síť.

Praktické příklady pro ochranu před hrozbou útoku

Jak řešit bezpečnost s uživateli:

- ▶ Vytvořit bezpečnostní desatero a prokazatelně s ním seznámit všechny zaměstnance a použít jej i jako vstupní školení pro nové zaměstnance.
- ▶ Pravidelně školit pracovníky na problematiku kybernetické bezpečnosti.
- ▶ Provádět penetrační testy (minimálně 1x ročně).
- ▶ Reagovat na bezpečnostní informace NÚKIB (ať už ve spolupráci s odbornou firmou či vlastními silami).

Praktické příklady pro ochranu před hrozbou útoku

Desatero kybernetické bezpečnosti

1. Omezit přístup dalším osobám k pracovnímu zařízení
2. Chránit data pro případ odcizení či ztráty zařízení silným heslem
3. Hesla obsahující minimálně 12 znaků se mění po 3 měsících
4. Nepsat a neukládat hesla v blízkosti zařízení či pracovního stolu
5. Zajistit aby nikdo neodezřel vkládané heslo
6. Zamknout zařízení pokaždé, když od něj odcházím
7. Na webu preferovat zabezpečené stránky   Stránky zabezpečené pomocí HTTPS
8. Nezveřejňovat své a svých blízkých osobní a citlivé informace
9. Vždy se zamyslet před otevřením mailu a přílohy
10. Nikdy s nikým nesdílet svá přihlašovací hesla a PIN

Praktické příklady pro ochranu před hrozbou útoku

Základní pravidla počítačové bezpečnosti úředníků

1. Pracovní PC a notebook použijte pouze ke služebním či pracovním povinnostem.
2. Neprovádějte neoprávněné zásahy do operačního systému nebo softwaru (např. instalace vlastního SW, změna konfigurace).
3. Chraňte zařízení před odcizením či zneužitím, přístupové údaje před jejich odhalením. Nepoužívejte služební e-mail ani heslo pro externí webové služby. **Heslo ani PIN si nikam nepoznamenávejte** (na papír, do dířky či telefonu). Pro různé účty používejte různé přístupové údaje, **bezpečná hesla** a pravidelně je měňte. Nikomu tyto údaje **nesdělujte**.
4. Neotvírejte neznámé e-maily a zejména jejich přílohy. Pozor na **neznámé, neočekávané soubory** (přípona typu .exe, .com, .scr, .plf apod.). Pokud se ve složce, kam se stahují soubory z internetu, objeví neznámý soubor, neotvírejte ho, ale oznamte to určenému pracovníkovi nebo přímému nadřízenému.
5. Nenastavujte ani nepožadujte **automatické přeměrování služebních e-mailů** do soukromé e-mailové schránky. Je to jedna z nejnebezpečnějších aktivit, která může vést k úniku informací.
6. Dodržujte **zásadu uzamčené obrazovky** (stisknutím kláves Win+L, či využití zkratky Ctrl+Alt+Del) pokud s počítačem nepracujete, a to zejména při odchodu z kanceláře, a **zásadu prázdného stolu** (neponechávat dokumenty bez dozoru volně na stole).
7. Dbejte zásady bezpečnosti při fyzickém přístupu do kanceláří a vyhrazených prostor. **Neponechávejte v kanceláři jiné osoby bez dozoru** a při odchodu kancelář **vždy zamykejte**.
8. Používejte přidělená výměnná média (flash disk, CD, DVD) vždy **zodpovědně a bezpečně**. Nenechávejte je bez dozoru, a pokud je to možné, tak je **šifrujte**. V případě nalezení neznámého výměnného média, ho nepřipojujte ke svému zařízení bez **předchozího prověření antivirem**. Oznamte tuto skutečnost určenému pracovníkovi nebo přímému nadřízenému.
9. U informací **rozlišujte, komu jsou určeny** nebo komu mohou být poskytovány, s ohledem na jejich citlivost.
10. **Nesdílejte** služební informace – dokumenty cestou veřejných úložišť (Dropbox, Úschovna, Úložna apod.).
11. Nenavštěvujte nedůvěryhodné webové stránky a **neklikajte na odkazy** na neznámé či podezřelé weby. Mezi typické znaky takových stránek patří velké množství reklam, vyskakovací okna, stránky měnící se bez akce uživatele, zahájení stahování bez vědomí uživatele apod. Preferujte webové stránky, které důvěrně znáte a jsou **zabezpečeny protokolem https** (začínají na https://..).
12. V případě zjištění nestandardního chování aplikace, bezpečnostní události (zejména neoprávněného přístupu) nebo výskytu neznámých a nesrozumitelných jevů, **nepodílejte panice**, ponechte vše, jak je, počítač nevyplínejte a **neprodlévejte** tuto skutečnost určenému pracovníkovi nebo přímému nadřízenému.
13. **Nepožadujte** po příslušných odbornících, aby vám zajistili **výjimky** z uvedených opatření. **Jedna „vynucená“ výjimka může být právě tou útočnickou zneužitou „dírou“ do systému.**

zdroj: Manažer kybernetické bezpečnosti
ilustrace: flaticon

Převzato z časopisu
Veřejná správa č. 1/2023

Praktické příklady pro ochranu před hrozbou útoku

Jak řešit bezpečnost s uživateli:

1. **Být připraven = mít plán včetně komunikační matice**
2. **Mít vytisknutou a uloženou potřebnou dokumentaci**
3. **Mít připraven tým a jejich role**
4. **Tvořit průběžnou dokumentaci a přistupovat k řešení incidentu jako k projektu**

Praktické příklady pro ochranu před hrozbou útoku

Děkuji za pozornost

Ing. Pavel Rous

Městský část Praha 5

Referent kvality a eGovernmentu

a

Starosta obce Žilina

Tel: 606 770 173, mail pavel.rous21@gmail.com